

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗНАВАЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

У статті проаналізовано стан підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до проведення позанавчальної роботи у професійно-технічних навчальних закладах, обґрунтовано необхідність введення спецкурсу “Методика позанавчальної роботи з економічних дисциплін” для студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Ключові слова: підготовка майбутніх інженерів-педагогів, позанавчальна робота з економічних дисциплін, теорія і методика позанавчальної роботи, групова та масова позанавчальна робота, індивідуальна позанавчальна робота.

Постановка проблеми. В умовах кардинальних змін соціокультурних, соціально-економічних відношень у світі та в країні, в умовах глобалізації та інформатизації суспільства перед професійною освітою стоїть завдання підвищення її якості, що передбачає формування творчої, всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця з науковим та професійним світоглядом, який постійно дбає про своє самовдосконалення, повністю відповідає вимогам, які ставить до нього сьогодення.

Інженерно-педагогічна освіта через систему професійно-технічної націлена на підготовку та оновлення робітничих кадрів, у зв'язку з чим рівень підготовки кваліфікованих робітників визначається рівнем підготовки інженера-педагога [3].

Викладач професійної школи має бути готовий до організації та здійснення фундаментальної, загально-технічної, спеціальної підготовки фахівців на всіх рівнях професійної освіти, виконувати не лише свої основні функції, а й виступати організатором та ініціатором позанавчальної діяльності, бо, як показує досвід, педагогічні завдання вирішуються більш ефективно лише під час органічного поєднання навчальної роботи на занятті з цілеспрямованим впливом на учнів у позанавчальний час.

Для формування професійних знань в учнів професійно-технічних закладів освіти (ПТНЗ) на уроці та в позаурочний час у сучасних умовах недостатньо інтересу та бажання тих, хто навчається, обов'язковою є діяльність викладачів, майстрів виробничого навчання з високою професійною майстерністю, бажанням і вмінням

передавати свої знання [2]. Крім того, в учнів повинна виховуватися любов до процесу навчання, праці та діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти професійної підготовки майбутнього інженера-педагога були предметом досліджень А. Ашерова, Н. Брюханової, С. Гура, Т. Деветьярової, О. Кириченко, М. Лазарева, Л. Шевчук, Т. Яковенко та ін. Підготовленість майбутнього інженера-педагога до професійно-педагогічної діяльності у ПТНЗ висвітлені у працях П. Атутова, С. Артюха, С. Батишева, В. Безрукової, Ф. Гоноволіна, Е. Зеєр, О. Коваленко, Л. Тархан, В. Ярової та ін. Формування професійних знань учнів ПТНЗ у позаурочний час розглянуто у працях Р. Гуревич, О. Дубинчук, М. Мельник, Н. Ничкало, І. Петрова та ін. Проте проблема підготовки інженера-педагога до проведення позанавчальної роботи в педагогічній площині розроблена недостатньо.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Серед опублікованих робіт недостатньо досліджене питання щодо проблеми підготовки майбутнього інженера-педагога до організації позанавчальної діяльності учнів ПТНЗ.

Постановка завдання (цілі статті). – проаналізувати стан готовності майбутніх інженерів-педагогів до проведення позанавчальної роботи з економічних дисциплін у ПТНЗ.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких завдань:

- вивчити стан підготовки майбутніх інженерів-педагогів до проведення позанавчальної роботи з економічних дисциплін у ПТНЗ.
- сформулювати пропозиції щодо підготовки

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗНАВАЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

майбутніх інженерів-педагогів до проведення позанавчальної роботи.

Виклад нового матеріалу. У нашому дослідженні під позанавчальною роботою розуміємо форму організації добровільної діяльності учнів ПТНЗ у позанавчальний час (після занять) під керівництвом інженера-педагога.

Завданнями позанавчальної роботи з економічних дисциплін є:

- формування, розширення і поглиблення професійних знань майбутніх робітників з обраної професії або групи професій, розширення їх економічного світогляду, що допоможе не лише ефективно орієнтуватися в економічному просторі, але й бути компетентними у реалізації власних прав, аналізувати економічні події у державі, розуміти реалії оточуючого світу, орієнтуватися у широкому колі товарів та послуг тощо;

- розвиток пізнавального інтересу та стійкого інтересу учнів до економічних дисциплін;

- створення умов для набуття учнями професійного досвіду, особливо тим, хто навчається за робочими професіями економічного напрямку;

- виховання любові до обраної професії, поваги до праці і людей праці;

- формування в учнів елементарних навичок дослідницького характеру, вміння самостійно працювати з науковою, довідковою, економічною літературою та документацією;

- розвиток активності, дослідницької і творчої діяльності, самодіяльності.

До особливостей організації позанавчальної роботи викладача в умовах ПТНЗ, де підготовка учнів спрямована на майбутню професію, відносять [2]:

- залучення учнів з урахуванням їхніх інтересів, здібностей, таланту;

- органічне поєднання навчальної й позаурочної діяльності;

- орієнтація на професію, обрану учнями;

- привабливість усіх позаурочних занять, які стимулюють пізнавальний інтерес до обраної професії;

- підвищення ролі учнів, органів учнівського самоуправління;

- взаємодія ПТНЗ з виробництвом, суспільними і державними організаціями, батьками;

- доступність запропонованого матеріалу, відповідність віковим особливостям та рівню підготовки;

- взаємозв'язок різних форм позанавчальної роботи: індивідуальної, групової, масової;

- поєднання добровільної участі у

позанавчальній роботі з обов'язковістю її виконання;

- самостійність роботи, що розвиває творчі здібності учнів.

Провідними умовами ефективної реалізації позанавчальної роботи в ПТНЗ є

- психологічна, теоретична та практична готовність викладачів до її проведення;

- матеріально-технічна забезпеченість;

- індивідуалізація підготовки учнів.

Головним компонентом готовності майбутнього інженера-педагога до позанавчальної роботи у ПТНЗ є оволодіння методикою проведення позанавчальних занять та заходів. Майстерність викладача виявляється саме у плануванні й організації позанавчальної роботи з учнями. Це означає те, що необхідно досконало володіти методами організації навчального процесу, вміти залучати молодь до систематичних і активних занять у вільний час. Отже, підготовленість майбутніх викладачів економічних дисциплін до позанавчальної діяльності має забезпечити оволодіння уміннями та навичками організації та проведення:

- різноманітних видів групової позанавчальної роботи з учнями (гуртків, факультативів, проблемних груп, екскурсій та ін.), які сприяють реалізації взаємозв'язків загальноосвітніх і професійно-орієнтованих дисциплін та формуванню більш глибоких професійних знань;

- масової позанавчальної роботи з економічних дисциплін (предметних конкурсів, олімпіад, тематичних вечорів, конференцій, дискусійних клубів тощо);

- занять науково-дослідницького напрямку;

- індивідуальної позанавчальної роботи.

З метою визначення стану та періодичності проведення позанавчальної роботи з економічних дисциплін у професійних ліцеях м. Бердянськ (Запорізька обл.) нами було проведено опитування інженерів-педагогів. Його результати свідчать про таке: лише 43% викладачів економічних дисциплін систематично проводять позанавчальну роботу з учнями. Решта 67% задовольняються щорічною організацією предметних тижнів, олімпіад та епізодичною позанавчальною роботою (консультування учнів за навчальним матеріалом, який викликає труднощі, проведення індивідуальних занять з відстаючими учнями тощо).

Серед причин, які, на думку педагогів-професіоналів, призводять до цього, мають місце такі:

- недостатня методична підготовка майбутніх інженерів-педагогів у ВНЗ (74%);

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗНАВАЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

- відсутність ініціативи (58%);
- невміння організувати учнів (13%);
- переважаність викладачів, учнів (35%);
- відсутність відповідних умов (48%).

Отже, більшість педагогів вважають головною причиною недбалого відношення до позанавчальної роботи недостатню методичну підготовку. Серед чинників, які вплинули на знання методики позанавчальної роботи, інженери-педагоги виділяють:

- читання періодичної преси (71,3% опитаних),
- методичні об'єднання викладачів економічних дисциплін (42%),
- власний педагогічний досвід (56,4%),
- навчання у ВНЗ (29,8%),
- курси підвищення кваліфікації (34,6%),
- вивчення прогресивного педагогічного досвіду (37,6%).

Викладачі економічних дисциплін Бердянських професійних ліцеїв зазначають, що позанавчальна робота відіграє значну роль у всій багатогранності навчально-виховного процесу, проте вивчення її стану в ПТНЗ виявило, що рівень її ефективності та якості ще не зовсім відповідають зростаючим вимогам. Як свідчать наші спостереження, викладачі відчують постійну потребу в підготовці спеціальних матеріалів щодо організації позанавчальної роботи у ПТНЗ, у розробці нових видів їхньої діяльності, характерних для навчальних закладів цього типу та ін.

Опитування студентів четвертих і п'ятих курсів спеціальності 6.010104 Професійне навчання. Економіка підприємств, маркетинг і менеджмент Бердянського державного педагогічного університету, котрі проходили виробничу практику, показало таке. Про зміст позанавчальної роботи з економічних дисциплін знають 25% опитаних, 65% студентів упевнені, що не будуть нею займатися узагалі (вона не є обов'язковою і не входить до їх функціональних обов'язків). Про форми та види позанавчальної роботи майбутні викладачі економічних дисциплін знають більше. Найпоширенішими варіантами відповідей були екскурсії (їх вказали 63,4% опитаних), гуртки (34,8%), КВК (46%), факультативи (31,2%), вечори (27,6%), конференції (11,9%), вікторини і брейн-ринги (12,8%), тощо. Про значення позанавчальної роботи студенти вказали таке:

- вона поглиблює і розширює знання (68,2%);
- підвищує інтерес до економічних дисциплін (43,4%);
- підвищує інтерес до майбутньої професійної діяльності (64,9%);
- розширює світогляд (11,3%);

- розвиває творчі здібності (45,5%);
- забезпечує всебічний розвиток особистості (11,5%).

Про уміння проводити позанавчальну роботу 53,6% студентів зазначили, що не вміють її проводити, 33,4% неупевнені в цьому, решта – 10,3 відповіли, що змогли б провести.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження показало, що студенти не досить підготовлені до проведення позанавчальної роботи з економічних дисциплін у ПТНЗ.

З метою покращення знань, умінь і навичок студентів освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”, спеціальності 6.010104 “Професійне навчання. Економіка підприємств, маркетинг і менеджмент” і виконання сучасних вимог щодо професійної підготовки кваліфікованих робітників, у Бердянському державному педагогічному університеті було уведено спецкурс “Методика позанавчальної роботи з економічних дисциплін”, метою якого є формування готовності майбутнього викладача економіки до професійної діяльності у ПТНЗ.

Завдання спецкурсу:

- розвинути позитивну мотивацію до проведення позаурочних занять та заходів;
- ознайомити з особливостями позанавчальної роботи з економічних дисциплін;
- сформулювати уміння щодо планування, організації та проведення позанавчальної роботи з учнями ПТНЗ.

Спецкурс допоможе студентам розробити зміст позаурочних занять, обрати форми і методи позанавчальної роботи, підібрати найбільш раціональну методику проведення занять, навчить творчо підходити до їх організації.

Спецкурс розроблений для студентів 4 року навчання та розрахований на 36 годин: 12 годин – лекційні, 12 годин – практичні заняття, 12 годин – самостійна робота. Закінчується вивчення спецкурсу заліком.

Тематика дисципліни передбачає ознайомлення з питаннями:

1. Роль позанавчальної роботи з економічних дисциплін.
2. Форми та методи позанавчальної роботи з економічних дисциплін.
3. Види групової та масової позанавчальної роботи з економічних дисциплін, особливості її проведення.
4. Організація індивідуальної позанавчальної роботи з економічних дисциплін.
5. Дослідницька робота учнів з економічних дисциплін у позанавчальній роботі.
6. Організація та проведення екскурсій на виробництво.

ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ЯК ОСНОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Майбутнім інженерам-педагогам необхідні практичні поради та методичні рекомендації не лише у питаннях щодо покращення розроблених ними планів-конспектів позаурочних заходів (змістовий компонент готовності), шляхів та засобів реалізації позанавчальної діяльності (процесуальний компонент готовності), а й щодо здійснення, тобто формування мотиваційного компонента [1].

Крім того, під час проходження студентами виробничої практики особлива увага звертається на позанавчальну роботу. Студенти спостерігають та аналізують роботу досвідчених викладачів, творчо планують роботу на заняттях, організовують і проводять різноманітні позанавчальні заходи.

Актуальні питання теорії і методики позанавчальної роботи з економічних дисциплін

включаються також у зміст курсових та дипломних робіт студентів із професійно-орієнтованих дисциплін.

1. Іваха Т. Формування готовності студентів до організації позанавчальної роботи учнів як актуальна проблема середньої та вищої школи // *Вища освіта України*. – 2003. – №2. – С. 99 – 102.

2. Мельник М. В. Формування професійних знань учнів професійних училищ у процесі позаурочної роботи з природничо-математичних дисциплін: автореф. дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Мельник Микола Васильович. – Вінниця, 2005. – 20 с.

3. Тархан Л.З. Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические и методические аспекты. – Симферополь: Крымучпедгиз, 2008. – 424 с.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2009

УДК 378.112

Сергій Немченко, кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки вищої школи та управління освітніми закладами

Ольга Лебідь, асистент кафедри педагогіки вищої школи

та управління освітніми закладами

Бердянського державного педагогічного університету

ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ЯК ОСНОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

У статті визначаються основні шляхи процесу модернізації фахової підготовки магістрів управління навчальними закладами як основи їх професійного становлення. Розглядаються і визначаються поняття: магістр, магістратура, магістерська підготовка, професійне становлення магістра.

Ключові слова: магістр, магістратура, магістерська підготовка, професійне становлення магістра.

Постановка проблеми. Загальновідомою є істина про те, що першопричиною процвітання чи, навпаки, занепаду як держави у цілому, так і кожної організації зокрема є, відповідно, майстерне чи бездарне управління. Саме тому, проблема професійної підготовки управлінського корпусу керівників загальноосвітніх шкіл набуває надзвичайної актуальності, оскільки від її успішного вирішення багато в чому залежить ефективність майбутнього розвитку Української держави. Освіта розглядається у Законі України “Про освіту” як основа духовного, культурного, інтелектуального, соціального, економічного

розвитку суспільства і держави. Її метою є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розкриття її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання у неї високих морально-етичних якостей, формування громадянина, здатного до свідомого суспільного вибору, та забезпечення всіх ланок суспільного виробництва кваліфікованими фахівцями.

Незворотний рух України шляхом незалежності та формування її як демократичної, правової і рівноправної європейської держави з кожним роком висуває все більші вимоги до кадрів